

Politicorvm Libri Decem

Contzen, Adam

Colonia, [1621]

Cap. IV. Regibus magnos honores exhibendos.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95437](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95437)

Ius ille inuoluatur, ne de sterquilino quidem auferres. De veste, & purpura notius est, quam vt ea de re agendum sit, ad alia igitur accingamur.

CAPVT IV.

Regibus magnos honores exhiben-
dos.

§.1. **H**onores augendo minuit adulatio : nam mediocres efficit contemptibiles, maximos vulgares. Eo enim vlg; procedit, dum ingenio deficiatur; nec nouum quicquam nisi inane, & ridiculum inueniatur. Honores tribuit Regibus, vel titulo tenus, vel ærimonijs, vel statuis templisque.

Diuinitas
impietri-
bura regi-
bus.

§. 2. Tituli Regum, & Imperatorum alij liciti, alij illiciti fuere. Inter flagitiosos, & impios titulos refero, Diui, & Diuinitatis prisco sensu appellationem. Nam reuera honores diuini hominibus decernebant, & Dij credi Reges volebant. Dubitem esse Deum, cum faciam Deos? Quos enim Diuos Latini dixerunt, Græci Deos appellant. Ita Iulianus martyr: *Καὶ τὸν παρ' ἑαυτοῦ δοῦναι ὡς θεόν αὐτοῦ προσέειπεν εἰς τοὺς θεοὺς τὰς τῶν γυναικῶν ἀντιθέτας* & *θεὸς διὰ θεοπέπαι-
των ἐπενομήσατο*. Et mortuorum Imperatorum imagines, hoc habitu ponitis, & Deos in scriptis appellatis. Tert. in apol. c. 13. Sed digne Imperatoris defuncti est honorem diuinitatis dicatis, quibus & viuientibus eum addicitis, accepto ferent dii vestri, imo gratulabuntur, quod pares ei fiant domini vultused quæ Larentinam publicum sortum, velim saltem Lai-
dem aut Phrynem, inter Iunones & Cereses ac Dianas, adoratis, cum Simonen Magum statua & inscriptione sancti Dei inauguratis, quæ de paedagogii aulicis nescio quem cynædum Deum facitis, licet non nobiliores dii veteres, tamen contumeliam à vobis deputabunt hoc, & aliis licuisse, quod solis antiquitas conuulit.

Aras, flamines, templa constituebant, vt plane Dij
videri possent. Iurabatur in hæc, & interdum à vul-
go credebatur: à sapientibus ridebantur illa figmen-
ta, à potentibus serio imperabantur. Seneca ridet in
apocryptosis.

Sapientes ri
serunt insa
niam apo
theoseon.

Tamen si necesse fuerit auctorem producere, querite ab eo, qui Drusillum euntem in caelum vidit. Item Claudium vidisse se dicit iter facientem, non passibus aquis. Velit, nolit, necesse est illi omnia videre, quam in caelo agatur. Appie viri curator est: qua scis & Diuum Augustum, & Tiberium Casarem, ad Deos itisse. Hunc si interrogaueris, solennabit: coram pluribus numquam verbum faciet. Nam ex quo in Senatu iuravit se Drusillum vidisse caelum ascendentem, & illi pro tam bono nuntio nemo credidit, quid viderit, verbis conceptis adfirmavit, non indicaturum, etiamsi in medio foro hominem vidisset occisum. Ab hoc ego quaecumq; audiui, certe clara assero, ita illum saluum & felicem habeam.

Vſurparunt illa impie Ariani. Euſebius libr. 4. de
vita Conſtant. c. 4 6. Hiſce iam rebus omnibus abſolutis at-
que conſectis, cum per omnium ora de Maximi Imperatoris
virtute fama volitaret, auſus eſt & Sacerdotibus aliquis illum
in os beatum dicere, quippe qui tum in hac vita dignus eſſet,
qui ſummam rerum omnium poteſtatem haberet; tum vero in
ſutura vna cum Filio Dei regnaret. Sed eſt cum hac moleſte
audire ſignificaeſſet, hortatus etiam eſt, ne auderet aliquando
eiusmodi vocem uſurpare, ſed à Deo potius precibus contendere,
ut & in hac vita, & in futura Dei ſamulatu dignus videretur.

Arianus ille erat, & Constantinum prædicabat dig-
num, qui cum Filio Dei, quasi illi æqualis regnaret.
Sci Colluthus presbyter Arianus : *Ad preces Iſchyæ
presbyteri pietatis Dominorum meorum Augustorum & Cæſa-
rū supplicantis, vt sibi in loco pacis Secom tauri Ecclesiæ adifi-
cicaretur : decreuit diuinitas illorum, vtiā quam primum fieret.*

Cura igitur exemplaribus istius diuini diplomatis, quod primo loco positum est, nostraq; sanctitatis monumentis perlectis, breuiter perlustratis, vt in negotio procedatur, & qua diuinitus constituta sunt, ad effectum perduci queant. Ecce Iqui Filio Dei, qui Deus est de Deo diuinitatem negarunt, Imperatoribus asserebant.

§. 3. Frequens est in legibus Iustinianæis locutio, nostra diuinitas, diuinæ sanctiones, diuinæ vocis oraculum, aliaque; nam omnia penè quæ ad Imperatores pertinebant diuina nominabantur. Quin vitatum etiam erat, vt scriberent; Nostra sanxit æternitas, quod Marcellinus in Constantino rider, & tamen cæteri, atque adeo Iustinianus est imitatus. l. vltimo Codic. de Episcop. & Cleric. atque aliis locis.

*Iustinianus
usus diui-
nitatis ti-
tulo.*

Sanè perquam probabile arbitror; Iustinianum virum aliqui de Republica, pace, belloque, & Ecclesia bene meritum, à Triboniano deceptum in tantos errores incidere potuisse. Erat enim Iustinianus penitus illiteratus, quocirca etiam ἀναλφάβητος dictus est, vt refert Suidas, qui etiam de errore eius meminit, quod se immortalem putarit. Quod etiam Hefychius Milesius de Philoſophis ſcribens, teſtatur: Tribonianus Iuſtiniano Imperatori adulatus ei perſuaſiſt, non moriturum ipliſſum, ſed vna cum corpore receptum, in cælum migraturum. Non ignoro à multis eum excuſari: Et ſane excuſabilem eſſe cupio, verſor autem vt eloquentia deſuit, quem facta peſſor autem, & extrema etate hæreſis perſecutioque infamar.

§. 4. Hos titulos : *Diuus Imperator* , nostra diuinitas, nostra aeternitas, ita dari, & admitti posse arbitror, vt non sint impij, sicut in gentilibus fuerunt, non tamen conuenire puto *Christianis Monarchis* : cum quia facile impij possunt effici ; tum quia infirmos offendunt ; nec decet ab idololatriis titulos mutuari. Denique in tanto fastigio modestia tenenda est.

Diui voca-
ri possunt
Reges, eo
sensu, quo
Dii.

Porro ne more Ethnico Diuinitatem tribuamus Imperatoribus, & Regibus, vt consequatur inde consecratio, templa, sacrificia, cauendum est. Videmus olim omnia plena fuisse Diuis, inania veri. Pompeio multa templa ædificata sunt, at ipse in monte Casio nullo tumulo tegitur; vt magno veræ diuinitatis iudicio, & cælo derisæ sint illa ficticia diuinitates. De Pompeio scitum est illud:

Τῶ ναοῖς βριθοντι, ὅση πᾶνις ἐστὶ κόνη;
Templis abundanti, quanta est inopia pulueris?

Diui igitur Christiani Reges vocari possunt eo modo, quo Dei, quia Dei sunt Vicarii, & Dei vice judicant. Diuinitas Regum est diuina potestatis participatio, quia mundum sub vera diuinitate configitur gubernant, hinc leges, & vocis oracula diuina sunt, quia diuina auctoritate proferuntur, quique illis resistent, ordinationi Dei resistent; Quid enim Reges sunt? *Aaron & Moses quid sunt?* Aeternitas Regum nulla est, nisi aeternitatis increata voluntas, vt illis obtemperetur. Lex aeterna est, parendum Magistratibus, eaque lege omnium legum firmitas solidatur.

Diui sunt
Reges par-
ticipatione
potestatis
diuine.

Hæc cum verissima sint; quia tamen initium horum est à prava consuetudine. τῶν ἰσθῆσαν, ἡρώων τῶν διατρεφέντων, ἐρεμύων, ἡγιστευμύων, ab Indigebis, & Diuis, puluinaribus, & templis, omnino eliminata velim, nec reduci modos loquendi, vel adulandi, quos Patres, & gentium Sapientes irriserunt. Ex adulatione enim & perjury nasci possunt, Liuià Numero Attico viro Prætorio precio decies HS. emit perjurium, vt diceret; se vidisse Augustum in cælis ascendentem. Nec minus impudenter mendax Plinius panegirico ad Trajanum, cum ait, Neruam primum lacrymis, mox templis honestasti non imitatus illos, qui hoc edidit, sed alia mente fecerunt. Dicitur celo Tiberius Augustum, sed vt maiestas crimen induceret. Clau-

Ridiculæ
apotheoſes.

dium Nero, sed ut irideret, Vespasianum Titus, Domitianus, sed ille, ut Dei Filius, hic ut frater videretur, tu quia ita credi. At nec Trajanus audiens, Plinio, nec Plinius sibi, vel alijs credebatur, & dicebantur tamen, & si per annos centum, ducentosne ex domo Caesarum Imperatores fuissent, tam de Augusti, quam Iovis diuinitate crederent Romani. Crederent, inquam, nunc enim quasi crederent, fecerunt. Prudentius:

Posteritas mensa atq; adytis, & flamine, &
(aris)

*Augustum coluit, vitulo placuit, & agna,
Strata ad puluinar placuit.*

Constanti-
nus Diui
appellatio-
nem refu-
git.

Imitentur Constantinum Magnum Reges vere Magni ille diuina illa non admisit, ut testatur Eusebius & Iuuenius.

*Indulgens terra regnator aperta
Constantinus adest, cui gratia digna merenti,
Qui solus Regum sacri sibi nominis horret,
Imponi pondus, ut iustus dignior actus
Eternam capiat diuina in secula vitam.*

Concludo Prosperi sententia. Aeterna, quae temporalis est, utique est nomen blasphemiae, cum mortales licet Reges in ea dicantur Diui, eisque supplices dicant: Numini vestro, altari vestro, perennitati vestrae.

Quid igitur? Damnantur non Poetae modo, sed Scriptores etiam graues, historici, imo Theologi, qui Reges suos, & crebro Regibus minores Principes tantis titulis vel honorare se credunt? vel adulationis praeium poscunt? Apud omnis generis Scriptores hos titulos inuenio, etiam illos quibus religio est, Mariam Virginem vocare Diuam: non verentur illi Regiam puellam, sponsam Diuam appellare. Sensum esse verum & rectum arbitror; neque enim Deos faciunt, qui ita loquuntur. Verba culpanda esse censeo.

Deinde Regum munus esse iudicio tam alienas à Principe Christiano adulationes reprimere. Si Regem Diuum appellas, multos offendis, si more vetere, idololatra, es si sensu Christiano; Deum, & Dei Vicarium rectius dixeris. Hoc enim vstitutum est. Diuinitas, aeternitas, immortalitas, aliorum accipiuntur. Reges videant, ne sibi praedecent. Qui adulationes admisit, ut sermones suas Dei, non hominis dici gauderet, ab Angelo percussus interit. Non credo illum credidisse, se Deum immortalem esse, delectatus tamen falso bono, in verum malum, & malum morte luendum incidit.

§. 5. Par abusus in adoratione, iurejurando, votis cernebatur.

Adoratio
Regum.

Adoratio Regum in oriente vstitutissima semper fuit. 3. Regum 1. 24. Nathan Propheta adoratur, pronus in terram, & idem facit, Bethsabee ver. 31. Vbi in Hebr. legimus *וישחית לפניו על אפניו* - *וישחית לפניו על אפניו*. Septuaginta *καὶ προσέκυνε τῷ βασιλεὶ Δαυὶδ* *καὶ προσέκυνε τῷ βασιλεὶ Δαυὶδ*. Eteodem capite, Adonias adorabat Salomonem. Haec adoratio legitima fuit, neque enim Nathan Propheta, neque Bethsabee diuinos honores Dauidi offerunt, neque ille recepit. Nec alia fuit aliorum in oriente adoratio, licet postea in idololatriam degenerarit. Cum vero externa symbola, ut inclinatio capitis, genuum moderata inclinatio, & in terra flexio, faciei in terram prostratio, munerum oblatio, osculum, sint tam signa ciuilis, quam diuini honoris, non potest vllus ex his damnari honoribus, tanquam nimius, nisi de mente & sententia honorantis constet. Nunc Principes exceptis

Externa
symbola
honoris ex
mente per-
sanda.

Regibus genuflexionem diuturnam non admittunt. Quae vero Regibus exhibetur *προσκύνησις*, non nisi ciuilis est *δοσπασμός* salutatio, & submissio. Iulius cruda adhuc feruitute *προσκύνησιν* non admisit, imo inter causas conjunctionis fuit; quod ipse Senatus non assensisset.

Caligula, Nero, Domitianus, Heliogabalus, Diocletianus adorationem quasi Diuissent, exegerunt. Postea vulgo est vsutata, sed diuersa mente, non enim Constantinus, alique, etiam adorati sunt, ultra ciuilis honoris decora arrogarunt. In vita Chrysostomi etiam Clerus adorat Imperatorem: *ἱερόνους, καὶ πᾶς ὁ κληρὸς αὐτῷ αὐτῷ προσκύνῃ τῷ βασιλεὶ, καὶ ὁ βασιλεὺς ὑπέκλινε τὸν αὐχένα τῷ ἱερόνῳ*. Ioannes, & omnis clerus Regem adorarunt, & Rex inclinavit ceruicem Iohanni. Ea res lege deinceps obtinuit. Bel- Dextram
lilarius enim adorare Iustinianum aggressus, monuit osculandi
Gilerem captiuum, ut idem praestaret, *ὅτι ἄνω νόμοις προσκυνεῖσθαι τῷ βασιλεὶ βασιλεὺς*. Lege enim cautum est, sic adorare Romanorum Reges. Sanctus Gregorius Nazianzen. ad hodiernum modum propius accedit, cum ait: *τὴν δεξιὰν προσκυνεῖν*. Dextram adorare, quod nunc in vsu est; Et *τὴν δεξιὰν προσκυνεῖν*, dicunt, dextram osculari.

§. 6. Iurare etiam per nomina Imperatorum soliti sunt.

Iurandasq; tuum per nomen ponimus aras.

Itaque duplex quoque iusjurandum erat per nomen Imperatoris; Primum idololatrium, cum veritati testis tamquam Deus vel omniscius Imperator adhiberetur. Alterum ut per Imperatorem tanquam creaturam iuraretur, ut tamen à Deo testimonium peteretur. Iurare enim per creaturas licet, quatenus in illis diuina maiestas, veritasque relucet. Ita per templum etiam Iudaei iurabant. Matth. 23. v. 16. Sic Christiani per salutem Imperatorum iurabant, Tertullianus Apolog. cap. 33. *Sed & iuramus, sicut non per genios Caesarum, ita per salutem eorum, quae est augustior omnibus genis*. Nescitis genios demones dici, & inde diminutua voce demonia? Nos iudicium Dei suspicimus in Imperatoribus, qui gentibus illos praefecit. Id in eis scimus esse quod Deus voluit: Ideo, & saluum volumus esse quod Deus voluit, & pro magno id iuramento habemus. Caterum demones, id est, genios adiurare consueuimus, ut illos de hominibus exigamus, non deierare, ut illis honorem diuinitatis conferamus.

Prohibitum tamen hoc Francorum à Regibus, est auctor Pammelius, qui affirmat leges Clodouai, Childeberti, & Clotharii, quas penes se habeat manuscriptas cap. 6. sic habere. *Ut nullus presumat per vitam Regis, & filiorum eius iurare.*

§. 7. Vota Principibus, & pro Principibus, vota pro nuncupabantur. Nuncupare vota Regibus veluti Principibus, idololatrium fuit. *Damnabis tu quoque votis, non principibus* inquit ingeniosus adulator. Nuncupare Deo vota pro Principibus, Christianum. Tertull. Apolog. c. 31. *cupanda*. Adulati nunc sumus Imperatori & mentiti vota quae diximus ad euadendam scilicet vim. Plane proficit ista fallacia. Admittis enim nos probare quodcumq; defendimus. Qui ergo putas nihil nos de salute Caesarum curare, inspicere Dei voces, litteras nostras, quas neq; ipsi suprimimus, & pleriq; casus ad extraneos transferunt. Scito ex illis preceptum esse nobis, ad redundantiam benignitatis etiam pro inimici Deum orare, & persecutoribus nostris bona precari. Qui magis inimici & persecutores Christianorum, quam de quorum maiestate conueniuntur in crimen? Sed etiam nominatim atq; manifeste: Orate, inquit, pro Regibus, & pro Principibus & potestatibus, ut omnia tranquilla sint. Vobiscum enim concutitur imperium, concussus etiam ceteris membris eius: utique & nos (licet extranei à turbis aestimemur) in aliquo loco casus inuenimur.

Vota

Vota publice nuncupari magni honoris erat. Nam pro principibus, atque alijs bene meritis fiebant. Pompeio ægotante tota Italia vota nuncupavit. Tiberius pro nepotum salute, negavit debere nuncupari. Quo indicat, non tam salutis eorum nuncupatione illa publica consuli, quam honores augeri.

Alio modo vota, pro Christianis Principibus suscipiuntur, cum salus eorum diuino Numini commendatur. Initium hoc ex præcepto Pauli, conceptis deinde verbis à Constantino traditum est, Eusebius de vita Constantini: *Ipse* (Constantinus) *faciende precatationis erat instructor omnibus militibus. Romana lingua ita omnes dicere iubens. Te solum Deum nouimus, te Regem cognoscimus, te auxiliatorem inuocamus, per te vincimus, per te hostibus superiores sumus, tibi accepta referimus bona, quibus fruimur, à te bona ventura expectamus, omnes tui supplices sumus, nostrum Imperatorem Constantinum, & filios eius Deum amantes, in multis annos, ut saluos, & victores custodias, te oramus. Atque hinc omni die, publicæ orationis, Principum in Ecclesia nominatim mentio peragitur.*

Plurimum absunt sane ab illa adulatione Principes eximij, omnibusque post sæculis ad imitationem proposti, qui magni Constantini exemplo, libellos sanctissimarum precum visibus suis, fuorumque ediderunt; omnemque suam & in Principatu securitatem, & in domestica vita felicitatem à Deo dependere, non ab opum vi, & robore militum intellexerunt. Et profecto prosperos eorum successus, & honoratissimam longeuitatem diuina potentia cunctis documento esse voluit; felices esse eos, non qui diuinos honores æmulantur, sed qui diuinum Numen ex animo colunt. Neminem nomino, cum quia pijs noti sunt Principes, & Principum liberi, tum ne quis alienæ pietatis obrectator, inuitus audiat, quod volens lubens Deus magno præmio condecorat.

CAPVT V.

Alii honores regibus exhiberi soliti.

In titulis
maxima
est mundi
luxuries.

§. I. Moderata fuit titulorum apud veteres ratio, donec minoribus appellationes maiorum attributa cogerent, nouas adulationes honoratiores decernere. Maxime hæc titulis delectati sunt Imperatores: Vt vocarentur, Pij, Clementes, Mansueti, tranquilli, Optimi.

Sereni, Felices, Celsi, Maximi, Domini, Triumphatores, Augusti, Antonini, Flauij, vel à victis gentibus, Germanici, Dalmatici, Parthici, idque vel seorsum, vel addita adulationis coronide Germanicus maximus, &c.

Nunc Principem nullum nisi superlatiuis compellamus; Clementissimos, Inuictissimos, Illustrissimos, Serenissimos dicimus. Hoc etiam non sine veterum exemplo. S. Leo ad Leonem Imperatorem in hæc verba scribit: *Τὸ ὑπερενδόξον, & θαλασσιανὸν ὡς τὸν λέοντα ἀνέστη. Διατέτατε βασιλεῦ, ὑπερενδόξον, καὶ ἡμερώτατον, ὃ σὲ ἡμερότατος, καὶ ἀδάστειον.* Super glorioso, & serenissimo filio Leoni Augusto. *sacratissimo, super glorioso, mansuetissime, tua mansuetudo, & prudentia.* Pietatis titulum, ut *εὐσεβὴς* dicerentur inter primos arrogarunt; Antoninus cognomine Primus est dictus Pius. Quamquam alij ita vocarentur ante Antoninum. Diuersa tamen ratione veteres, & Chri-

stiani Pij dicti sunt. Illi à superstitione, vel affectu in patriam, & parentes, ut pius Aeneas: Nostri à vero religionis studio. Postea vero in omnibus pene inscriptionibus legimus. Pius, Felix, *εὐσεβὴς, εὐτυχὴς.*

Clementiæ titulum omnes, & mansuetudinis omnes, qui barbari prorsus non fuerunt, quamuis crudeles essent, amarunt. Eodem pertinent mansuetudo, tranquillitas, quod posterius peculiare Regibus Gothorum fuit; Cassiodor. lib. 6. *Tranquillissimi dicuntur, quod maximos rerum turbines, ipsi immoti, & vultu legis regant, ac componant.* Optimi dicti sunt præcipue Marcus Philosophus, & Alexander Seuerus.

Ad mansuetudinis, & clementiæ ornamentum *Serenitas* pertinet, Serenitas, siue Humanitas, quam *γλυκύτης* titulus nunc vsitatus. Græci vocant; Oportet enim Principis vultum esse Solis instar, quo subditorum animi exhilarerent, & sperent. Paulo inusitatio fuit titulus *ἡσυχίας*, & *ὁσιότητος* seu celsitudinis. Nunc vero inter Christianos Principes vsitatissimus, sumptus verò est ex Apostolo Rom. 13. v. 1. vbi vocantur *ἐξουσίαι ὁσέρεχουσας* potestates supereminentes. Hoc enim celsitudinis vocabulo indicatur.

Superbum *Maximi* nomen nunc pene desit, quemadmodum & *Triumphatoris*, Augusti perpetuo mansit, & Domini. Gentium deuictarum tituli initio quidem ex vero, postea ex adulatione fuere. Theodebertus Rex Franciæ intolerandum iudicabat, quod Iustinianus Rex in Regijs edictis, Franciscus, Alemannicus, Gempedicus, Longobardicus, quasi eas gentes in seruitutem redegisset, vocaretur. Agathias libr. 1. Nunc præter ordinarios & communes titulos, Galliæ dicitur Christianissimus, Hispaniæ Catholicus, Britannæ defensor fidei.

Gratissimum omnium fuit, cum dicerentur *Pater patriæ*, si à libera, non oppressa patria, ita vocarentur. Roma quidem Ciceronem semel ita nominauit, sed monstra Principum deinde coacta in eundem honoris gradum eduxit. A Cicerone cepit, sed titulum tam honoratum oppressor patriæ Iulius adhuc viuentem Cicerone rapuit, Augustus, qui Ciceronem patrem patriæ inimicis prodidit, idem nomen occupauit, libr. 1. Factorum. sed non stetit intra mediocrem adulationem seruitus,

Laududum, inquit Naso, *tupater orbis eras*

Orbis pater.

Hinc apud Horatium, *Pater vrbium*, libr. 3. Od. 4. & Statius libr. 4. *syliar. Salue magne parens mundi.*

Videntur & veteres non dissimili honore gauisi, inde vocati sunt Reges Palæstinorum *אבי מלך* Pater meus Rex. Hinc nonnulli titulum cum Iosepho à Pharaone tributum arbitrantur, Genes. 41. 42. *Fecitq. eum ascendere super currum suum secundum, clamante præcone, ut omnes coram eo genu flecterent.* Sic enim *אבנר* multi interpretantur. Quali dictum sit: Pater tener; Chaldaus *אבא רבא* ille pater Regis, nā *רבא* Arabice Regem significare ajunt. Verum doctiores cum nostro interprete sentiunt, & propositum, & indicari flexionem genuum.

Alioqui Ioseph vocatum patrem Pharaonis satis indicat, cum cap. 45. vers. 8. *Qui fecit me quasi patrem Pharaonis.* Fuitque ea appellatio frequens in Oriente, ita serui Naamani Syri, 4. Regum 5. vers. 13. *Pater si rem grandem, &c.* Gratium enim in populos, & familiam est, Principis & Domini nomen in patris appellationem commutare.

Rr 2 §. 2. Exi-